

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ"
ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
ІМЕНІ О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

Кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин

**СИЛАБУС
навчального курсу
ІСТОРІЯ СЛОВ'ЯН НОВОГО І НОВІТНЬОГО ЧАСУ
XIX – XX ст.**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	01 ОСВІТА / ПЕДАГОГІКА
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ)
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА	ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ
ОСВІТНІЙ СТУПЕНЬ	БАКАЛАВР
КІЛЬКІСТЬ КРЕДИТІВ	3
ФОРМА НАВЧАННЯ	ДЕННА
ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	ЕКЗАМЕН

Тарасенко Олександр Федорович,
доцент кафедри всесвітньої історії, кандидат історичних наук, доцент,
0956341485, Simon67@ukr.net
Години консультацій – щовівторка 11.30 – 12.30 (304 кабінет).

1. Анотація курсу.

Навчальний курс «Історія слов'ян нового і новітнього часу XIX–XX ст.» розрахований на здобувачів базової вищої освіти історичних спеціальностей (бакалавр). Навчальний курс побудований відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної системи (ECTS).

Курс «Історія слов'ян нового і новітнього часу XIX–XX ст.» викладається на 3 курсі, у 6 семестрі та містить 20 год. лекційних занять, 20 год. практичних занять, 50 год. самостійної роботи. У змісті курсу виокремлені два змістові модулі.

Зміст першого модулю передбачає:

- ознайомлення здобувачів освіти з джерельною базою, основною літературою та методами дослідження історії слов'ян у XIX ст.;
- вивчення процесу національного відродження слов'янських народів, розвитку національно визвольних рухів у межах Російської, Австрійської і Османської імперіях;
- вивчення соціально-економічних процесів, становлення товарно-грошових відносин, поширення промислового виробництва слов'янських народів упродовж XIX ст.;
- формування нових національних культур у слов'янських народів.
- Російська імперія в другій половині XIX ст.;
- формування й становлення нових національних слов'янських держав у XIX ст., їхнє місце в геополітичних умовах;
- слов'янські народи в складі Російської імперії в другій половині XIX ст.;
- слов'янські народи в складі Австро-Угорській імперії другої половини XIX ст.;
- слов'янські народи в складі Османської імперії.

Зміст другого модулю передбачає:

- історія слов'ян на початку XX ст.;
- слов'янські народи під час Першої світової війни;
- слов'янські країни в міжвоєнний період;
- слов'янські народи під час Другої світової війни;
- слов'янські країни в умовах післявоєнного часу;
- слов'янські країни в умовах розвалу Радянського Союзу і демократичних революцій.

Форма підсумкового контролю – екзамен.

2. Передреквізити курсу.

Для освоєння змісту навчального курсу «Історія слов'ян нового та новітнього часу» необхідно опанувати навчальний матеріал з навчальних дисципліни «Історія слов'ян в епоху середньовіччя і ранньомодерну епоху», «Історія слов'ян у XVII – XVIII ст.».

3. Постреквізити курсу.

Після вивчення дисципліни силабусу знання, уміння та навички, отримані здобувачами базової вищої освіти, стануть у пригоді під час подальшого вивчення

міждисциплінарних гуманітарних студій як в Україні, так і в зарубіжних країнах світу.

4. Мета курсу.

- ознайомити здобувачів вищої освіти з метою, основними завданнями, структурними компонентами навчального курсу «Історія слов'ян нового і новітнього часу», його джерелознавчою й історіографічною базою, ключовими процесами в історії слов'ян у XIX–XX ст.;
- ініціювати різноманітні види самостійної роботи з метою активізації комплексу розумових процесів відповідно до індивідуальних здібностей;
- пробудити інтерес до історії слов'ян у цілому;
- виховати почуття патріотизму, національної гідності, толерантності, стверджувати ідеали гуманізму.

5. Завдання / компетентності / очікувані результати курсу.

Здобувач вищої повної освіти повинен уміти:

- працювати з історичними джерелами і науковою літературою, спираючись на принципи об'єктивності та історизму в пізнанні суспільних явищ, спеціально-історичні й загальнонаукові методи дослідження;
- вільно орієнтувати в періодизації історії слов'ян нового і новітнього часу, знати і відтворювати головні події суспільно-політичного, соціально-економічного і культурного життя;
- правильно оформляти методологічний і технічний інструментарій наукової роботи;
- критично аналізувати основні проблеми історії слов'ян нового і новітнього часу;
- закріплювати і поглиблювати набуті знання про історичний поступ слов'янських країн;
- застосовувати у практичній роботі набуті знання з навчальної дисципліни, адекватно орієнтуючись й оцінюючи реалії історії слов'янських народів у XIX–XX ст.

6. Організація навчання.

Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усьог о	включно з					усього	включно з				
л		пр	лаб	інд	срс	л		п р	лаб	інд	срс	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Історія слов'ян у Новий час (XIX ст.)												
Тема 1. Становище слов'янських народів	10	4	2			4						

у першій половині XIX ст.												
Тема 2. Національно-визвольні рухи слов'янських народів.	8	2	2			4						
Тема 3. Модернізаційні процеси в XIX ст. і слов'янські народи.	12	2	2			8						
Тема 4. Культура слов'янських народів у XIX ст.	10		2			8						
Разом за змістовим модулем 1	40	8	8			24						
Змістовий модуль 2. Історія слов'янс Новітнього часу (XX ст.)												
Тема 5. Слов'янські народи напередодні, у ході та після Першої світової війни.	4	2	2									
Тема 6. Друга світова війна і слов'янські народи.	10	4	2			4						
Тема 7. Слов'янські народи в епоху «Холодної війни».	12	2	2			8						
Тема 8. Слов'янські народи в період розвалу Радянського Союзу.	12	2	2			8						
Тема 9. Слов'янські країни на шляху становлення національних держав.	10	2	2			6						
Тема 10. Культура слов'янських народів у XX ст.	2		2									
Разом за змістовим модулем 2	50	12	12			26						
Усього годин	90	20	20			50						

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Слов'янські народи в епоху наполеонівських війн.	2
2	Національно-визвольні рухи слов'янських народів.	2
3	Великі буржуазні реформи в Російській імперії	2
4	Культура слов'янських народів у XIX ст.	2
5	Слов'янські народи в Першій світовій війні.	2
6	Російсько-німецька війна 1941–1945	2

7	«Холодної війни».	2
8	Розпад Радянського Союзу	2
9	Демократичні революції в слов'янських країнах.	2
10	Культура слов'янських народів у ХХ ст.	2
Усього годин практичних занять		20

8. Завдання для самостійної роботи.

Здобувачі повної вищої освіти виконують реферативні завдання або міні-дослідження з обраної проблематики за погодженням із викладачем.

9. Порядок оцінювання.

№	Назва теми	Всього балів	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Становище слов'янських народів у першій половині ХІХ ст.	10	2	4	4
2	Національно-визвольні рухи слов'янських народів у першій половині ХІХ ст.	12	2	6	4
3	Модернізаційні процеси в ХІХ ст. і слов'янські народи.	10	2	4	4
4	Культура слов'янських народів у ХІХ ст.	12		6	6
5	Слов'янські народи напередодні, у ході та після Першої світової війни.	6	2	4	
6	Друга світова війна і слов'янські народи.	12	2	6	4
7	Слов'янські народи в епоху «Холодної війни».	12	2	4	6
8	Слов'янські народи в період розвалу Радянського Союзу.	10	2	4	4
9	Слов'янські країни на шляху становлення національних держав.	10	2	4	4
10	Культура слов'янських народів у ХХ ст.	6		6	
Разом за курс		100	16	48	36

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
68-74	D		
60-67	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	---

11. Перелік питань до екзамену.

Політико-правове становище слов'янських народів у XIX ст.

Слов'янські народи в складі Російської імперії.

Слов'янські народи в складі османської імперії.

Слов'янські народи в складі Австрійської імперії.

Національно-визвольні рухи слов'янських народів у XIX ст.

Російська імперія в другій половині XIX ст. і становлення слов'янських національних держав.

Кримська війна 1853–1855 рр.

Великі буржуазні реформи в Російській імперії 1860–1870-х рр.

Розвиток економіки Росії у другій половині XIX ст.

Російсько-турецька війна 1877–1878 рр.

Становлення і розвиток слов'янських національних держав на Балканах.

Слов'янські народи напередодні, у ході та після Першої світової війни.

Роль слов'янські народів у назріванні європейського конфлікту.

Балканські війни.

Участь слов'янські народів у Першій світовій війні.

Політичне становище слов'янські народів за результатами Першої світової війни.

Слов'янські країни в міжвоєнний період.

Друга світова війна і слов'янські народи.

Політичне становище слов'янських держав на передодні Другої світової війни.

Слов'янські народи на першому етапі Другої світової війни.

Радянсько-німецька війна 1941–1945 рр.

Участь слов'янські народів на першому етапі Другої світової війни.

Політичне становище слов'янські народів за результатами Другої світової війни.

Розпад Радянського Союзу.

«Холодна війна» і слов'янські держави.

Слов'янські народи в період розвалу Радянського Союзу.

Демократичні революції в слов'янських країнах.

Росія – від демократії до автократії й тоталітаризму.

12. Політика курсу.

Здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу (у разі відсутності через хворобу або поважну причину – надати підтверджувальну довідку);
- не запізнюватися, мати належний зовнішній вигляд; під час занять не користуватися мобільним телефоном;
- відпрацьовувати пропущені практичні заняття у визначений викладачем час; старанно готуватися до практичних занять;
- старости груп повинні контролювати забезпечення семінарського заняття історичною картою або засобами для презентації (при потребі).

13. Політика академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

14. Рекомендована література (основна, додаткова).

Основна література:

Джерела:

- Баран З. Країни Центральної та Східної Європи в міжвоєнний період. Лівів, 1999.
- Валуев П.А. Дневник П.А.Валуева, министра внутренних дел (1861 – 1876): в 2-х тт. М., 1961.
- Внешняя политика России XIX и начала XX века. М., 1960 – 1985. Т. 1–6.
- Вопросы историографии и источниковедения славяно-германских отношений. М., 1973.
- Год кризиса. 1938–1939 гг.: Документы и материалы: в 2-х тт. М., 1990.
- Дневник Д.А.Милютин. М., 1950.
- Избранные произведения прогрессивных польских мыслителей. М.; Л., 1956 – 1958.
- Исследования по истории польского общественного движения в XIX – начале XX в.: Сб. статей и материалов. – М., 1971.
- Историография и источниковедение стран Центральной и Юго-Восточной Европы. М., 1986.
- История России с древнейших времен до наших дней: учебник в 2-х томах. М., 2010. Т. 2.
- Кондратьева В.Н. Русские дипломатические документы об аграрных отношениях в Боснии и Герцеговине (60 – 70-е годы XIX в.). М., 1971.
- Крестьянская реформа в России 1861 г. Сборник законодательных актов. М., 1954.
- Никитенко А.В. Дневник: в 3 т. М.; Л., 1955.
- Освободительная борьба народов Боснии и Герцеговины и Россия. 1850–1864. М., 1985.
- Освободительная борьба народов Боснии и Герцеговины и Россия. 1865–1875. М., 1988.
- Реформы Александра II / Сост. О.И.Чистяков й др. М., 1998.
- Российское законодательство X – XX вв. М., 1984. Т. 7–9.
- Системная история международных отношений в 4-х тт. М., 2000. Т. 1–4.
- Хрестоматия по истории южных и западных славян. Минск, 1987. Т.1-2.
- Хрестоматия по новейшей истории. В 3-х тт. М., 1960. Т.1–3.

Література:

- «Дранг нах Остен» и народы Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы, 1871 – 1918 гг. М., 1977.
- 100-летие освобождения Болгарии от османского ига, 1878 – 1978. М., 1978.
- Chary Frederick V. The History of Bulgaria. The Greenwood Histories of the Modern Nations, 2011.
- Австро-Венгрия и славяно-германские отношения. М., 1965.
- Алексівець Л. Новітня історія Польщі (1918–1939). К., Тернопіль, 2002.
- Балканы в конце XIX – начале XX века. Очерки становления национальных государств и политической структуры в Юго-Восточной Европе. М., 1991.
- Балканы и Россия. Общественно-политические и культурные связи. М., 1995.
- Бардах Ю., Леснодорский Б., Пиетрчак М. История государства и права Польши. М., 1980.
- Беляев Н.И. Русско-турецкая война 1877 – 1878 г. М., 1950.
- Бечкарев Н. История русского утопического социализма XIX в. М., 1985.

- Бухарин Н.И. Российско-польские отношения в XIX – первой половине XX в. *Вопросы истории*. 2007. № 7.
- Валев Л.Б. Исследования по новой и новейшей истории Болгарии. М., 1986.
- Вандич П. Ціна свободи: Історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодні. К., 2004.
- Виленская Э. Революционное подполье в России (60-е гг. XIX в.). М., 1986.
- Волков В.К. Узловые проблемы новейшей истории стран Центральной и Юго-Восточной Европы. М., 2000.
- Восстание 1863 г. и русско-польские революционные связи 60-х годов: Сборник статей и материалов. М., 1960.
- Газін В.П. Новітня історія країн Європи і Америки 1918–1945 рр.: Підручник для студ. вищ. навч. закл. К., 2003.
- Гармиза В.В. Подготовка земской реформы 1864 года. М., 1957.
- Герасименко Г.А. Земское самоуправление в России. М., 1990.
- Гетманский А. С. Политика России в польском вопросе (60-е годы XIX века). *Вопросы истории*. 2004. № 5.
- Гетьманчук М.П. Між Москвою та Варшавою: українське питання у радянсько-польських відносинах міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.). Л., 2008.
- Горина Л.В. Марин Дринов – историк и общественный деятель. М., 1986.
- Данченко С.И. Развитие сербской государственности и Россия, 1878 – 1903. М., 1996.
- Данченко С.И. Русско-сербские общественные связи (70 – 80-е гг. XIX в.). М., 1989.
- Демиденко В. Петр Лаврович Лавров. М., 1969.
- Дильонгова Г. Історія Польщі 1795 – 1990. К., 2007.
- Долбилов М.Д. Александр II и отмена крепостного права. *Вопросы истории*. 1998. № 10.
- Долбилов М.Д. Проекты выкупной операции 1857 – 1861 гг.: к оценке творчества реформаторской команды. *Отечественная история*. 2000. № 2. С. 15–36.
- Дружинин Н.М. Русская деревня на переломе 1861 – 1886 гг. М., 1978.
- Дыбковская А. История Польши с древнейших времён до наших дней. Варшава, 1995.
- Дьяков В.А., Миллер И.С. Революционное движение в русской армии и восстание 1863 г. М., 1964.
- Егоров Б. Николай Александрович Добролюбов. М., 1986.
- Зайончковский П.А. Военные реформы 1860 – 1870 гг. в России. М., 1952.
- Зайончковский П.А. Отмена крепостного права в России. 3-е изд. М., 1968.
- Зайончковский П.А. Проведение в жизнь крестьянской реформы 1861 г. М., 1958.
- Зайцев З. Социально-сословный состав участников восстания 1863 г. (Опыт статистического анализа). М., 1973.
- Захарова Л. Россия XIX в. в мемуарах Д.А.Милютин. *Отечественная история*. 2003. №2. С.37-49.
- Захарова Л.Г. Александр II. *Вопросы истории*. 1992. № 6-7.
- Захарова Л.Г. Великие реформы 1860 – 1870-х гг.: поворотный пункт российской истории. *Отечественная история*. 2005. № 4. С.151–167.
- Захарова Л.Г. Воспоминания генерал-фельдмаршала Д.А.Милютин. *Отечественная история*. 2000. № 5. С. 114–118.
- Захарова Л.Г. Самодержавие и отмена крепостного права в России. 1856 – 1861 гг. М., 1984.
- Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Львів, 2002.
- Искандеров П.А. Берлинский конгресс 1878 г. – первый опыт балканского миротворчества. *Россия и Болгария*. М., 2006.
- Историография и источниковедение стран Центральной и Юго-Восточной Европы. М., 1986.
- История Белорусской ССР. Минск, 1984.
- История Болгарии. М., 1954. Т. 1–2.
- История и культура Болгарии. К 1300-летию образования Болгарского государства. М., 1981.
- История Польши. М., 1954. Т. 1–2.
- История России с древнейших времен до наших дней: учебник в 2-х томах; под ред. А.Н. Сахарова. М., 2010. Т. 1–2.

- История России с древнейших времен до наших дней: Учебник для студентов неисторических специальностей / Под ред. Н.Д. Козлова. М., 2010. – 704 с.
- История Югославии. М., 1963. Т. 1–3.
- История южных и западных славян: в 2 т. М., 2001. Т.1–2.
- Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Л.Зашкільника. – Львів, 2001.
- Карпачев М. Истоки российской революции. Легенды и реальность. М., 1991.
- Клейн Б.С. Россия между реформой и диктатурой (1861 – 1920 гг.). *Вопросы истории*. 1991. № 9-10.
- Корнаухова М. Е. Реформа системы образования в Царстве Польском в 1864 – 1867 гг. *Вопросы истории*. 2006. № 7.
- Корнилов А.А. Курс истории России XIX века. М., 1993.
- Косик В. Время разрыва. Политика России в Болгарском вопросе. 1886 – 1894. М., 1993.
- Косик В. Российская политика в Болгарии. 1879 – 1886. М., 1991.
- Костюшко И. И. Крестьянская реформа 1864 г. в Царстве Польском. М., 1962.
- Кошель П. Россия в наполеоновских войнах. *История*. 2003. № 17. С. 10–13; №18. С. 10–16; №31. С. 3–11.
- Краткая история Польши. С древнейших времен до наших дней. М., 1993.
- Кріль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.): Навчальний посібник. К.: Знання, 2008. – 284 с.
- Куля В. Формирование капитализма в Польше. М., 1959.
- Лециловская И.И. Иллиризм: К истории хорватского национального Возрождения. М., 1968.
- Лециловская И.И. Общественно-политическая борьба в Хорватии, 1848 – 1849. М., 1977.
- Мартыненко А.К. Русско-болгарские отношения в 1894 – 1902 гг. Киев, 1967.
- Международные отношения на Балканах 1856 – 1878. М., 1986.
- Миронов Б.Н. Социальная история России. М., 1998. Т. 1–2.
- Миско М. Польское восстание 1863 г. М., 1962.
- Морозов С.В. Польша и Чехословакия в дни майского кризиса 1938 г. *Славяноведение*. 2006. № 3. С. 38–43.
- Нечкина М. Встреча двух поколений. М., 1980.
- Никифоров К.В. Сербия в середине XIX в. Начало деятельности по объединению сербских земель. М., 1995.
- Обушенкова Л.А. Королевство Польское в 1815-1830 гг. Экономическое и социальное развитие. М., 1979.
- Общественное движение на польских землях. Основные политические течения и политические партии в 1864 – 1914 годах. М., 1988.
- Очерки революционных связей народов России и Польши, 1815 – 1917. М., 1976.
- Павлюченко О.В. Россия и Сербия. 1888 – 1903. Дипломатические отношения, общественные связи. К., 1987.
- Пантин И. и др. Революционные традиции в России. М., 1981.
- Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. К., 2015.
- Политические системы в странах Центральной и Юго-Восточной Европы. 1917–1929. М., 1988.
- Половец В.М. Історія слов'ян. 1901–1941. Курс лекцій. Чернігів, 2000.
- Польша на путях развития и утверждения капитализма, конец XVIII – 60-е гг. XIX в. М., 1984.
- Ревуненков Г. В. Польское восстание 1863 г. и европейская дипломатия. Л., 1967.
- России и освобождение Болгарии. М., 1982.
- Россия и Балканы. Из истории общественно-политических и культурных связей. М., 1995.
- Россия и Восточный кризис 60-х годов XIX в. М., 1981.
- Россия и революционная ситуация на рубеже 1870 – 1880-х гг. М., 1986.
- Ротшильд Д. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. К., 2001.
- Сиротин В. Отечественная война 1812 г. М., 1988.
- Смирнов А. Ф. Революционные связи народов России и Польши. 30 – 60-е годы XIX в. М., 1962.

- Снытко Т. Г. Русское народничество и польское общественное движение 1865-1881 гг. М., 1969.
- Татищев С.С. Император Александр II. Его жизнь и царствование. М., 1999.
- Троицкий Н. Россия в XIX в. М., 1997.
- Тымовский М., История Польши. М., 2004.
- Улунян А.А. Россия и освобождение Болгарии от турецкого ига, 1877 – 1878. М., 1994.
- Федосова Т. Ф. Польские революционные организации в Москве. 60-е годы XIX в. М., 1974.
- Формирование национальных независимых государств на Балканах. М., 1986.
- Фрейдзон В. Хорватский национальный радикализм (великохорватская идеология в XIX веке). *Славяноведение*. 1998. № 5.
- Фрейдзон В.И. Далмация в хорватском национальном возрождении XIX в. К истории югославизма и его неудачи. М., 1997.
- Хитрова Н.И. Черногория в национально-освободительном движении на Балканах и русско-черногорские отношения в 50 – 70-х годах XIX в. М., 1979.
- Черний В.П. Героическая эпопея болгарского народа (Апрельское восстание 1876 г.). Львов, 1976.
- Чернуха В.Г. Крестьянский вопрос в правительственной политике России (60-70-е годы XIX в.). Л., 1972.
- Чорній В. Історія Болгарії. Львів, 2007.
- Шайдуров В.Н. История стран Центральной и Восточной Европы с древнейших времен до конца XX в. СПб., 2008.
- Шумилов М.М. Местное управление и центральная власть в России в 50-х – начале 80-х гг. 19 в. – М., 1991.
- Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у XX ст. К., 1996.
- Яровий Новітня історія центральноєвропейських та балканських країн. XX ст. К., 2005.
- Допоміжна література:**
- Абрамов В.Ф. Земство, народное образование и просвещение. *Вопросы истории*. 1998. № 8.
- Антонов В. Революционное народничество. М., 1965.
- Безотосный В. Французские источники по истории Отечественной войны 1812 г. *История СССР*. 1990. № 3. С. 212–219.
- Восстание 1863 г. и русско-польские революционные связи 60-х годов: Сборник статей и материалов. М., 1960.
- Дьяков В. Сигизмунд Сераковский. М., 1959.
- Дьяков В. Ярослав Домбровский. М., 1969.
- Дьяков В.А. Революционная деятельность и мировоззрение Петра Сцегенного (1801 – 1890 гг.). М., 1972.
- Земцов В. «Французское» Бородино. *Отечественная история*. 2002. № 6. С. 38–51.
- Интерберг Б. Движение революционного народничества: народнические кружки и «хождение в народ» в 1870-х гг. М., 1965.
- Исаков В.А., Исакова И.П. Концепция заговора в радикальной социалистической мысли России 1840 – 1880-х гг.: опыт периодизации и типологии. *Отечественная история*. 2006. № 6. С. 164 – 171.
- Карасев В.Г. Сербский демократ Живоин Жуевич. М., 1974.
- Карцев Д. Секретные письма и официальные ноты (Дипломатические отношения европейских стран перед войной 1812 г.). *История*. 2007. № 13. С. 14-24.
- Козловский Ч. Очерки истории польского рабочего движения. М., 1980.
- Коленкур А. Поход Наполеона в Россию. *История*. 2002. № 13. С. 11–14.
- Колесникова Л.А. Мемуары революционеров 1870-х годов об идейно-психологическом воздействии на них литературы. *Вопросы истории*. 2005. № 5.
- Лапина И. Земское ополчение взаграничном походе русской армии. *Вопросы истории*. 2007. № 12. С. 93–99.
- Лященко Л.М. Революционные народники. М., 1989.
- Орехов А. М. Становление польского социалистического движения. Структура, программные концепции, деятели (1874 – 1893 гг.). М., 1979.

- Панкратов П. Пешая гвардия Наполеона. *Военно-исторический журнал*. 1999. № 2. С.82–84.
- Пирумова Н. Александр Герцен: революционер, мыслитель, человек. М., 1989.
- Попков Б. С. Польский ученый и революционер Иоахим Лелевель. Русская проблематика и контакты. М., 1974.
- Романенко С. Югославизм в Хорватии, Славонии и Далмации в конце XIX – начале XX века. *Славяноведение*. 1998. № 5.
- Русско-польские революционные связи 60-х годов и восстание 1863 года: Сб. статей и материалов. М., 1962.
- Сидельников С.И. Болгарский революционный центральный комитет (1869 – 1872 гг.). Х., 1970.
- Соболева О. Была ли неизбежна война между Россией и Францией. *История*. 2005. № 22. С.32–35.
- Таньшина Н. П. Польский вопрос и российско-французские отношения (1830 – 1840 гг.). *Вопросы истории*. 2005. № 9.
- Фалькович С. М. Идеино-политическая борьба в польском освободительном движении 50 – 60-х гг. XIX в. М., 1966.
- Христофоров И.А. «Аристократическая» оппозиция реформ и проблема организации местного управления в России в 50 – 70-е годы XIX века. *Отечественная история*. 2000. № 1. С. 3–18.
- Чернов С.Л. Россия на завершающем этапе Восточного кризиса 1875 – 1878 г. М., 1984.
- Шемякин А.Л. Идеология Николая Пашича. М., 1996.
- Шестопапов А.П. Николай Алексеевич Милютин. *Вопросы истории*. 2004. № 12.